

A. Visinszkij észrevételei a Román Népköztársaság alkotmánytervezetével kapcsolatban*

Moszkva, nem később, mint 1952. május 25.¹ Titkos.

Az alábbi észrevételeket teszem a Román Népköztársaság alkotmánytervezetével kapcsolatban.²

1. Bevezető rész

Az első mondatot a következő megfogalmazásban javaslom:

“A Román Népköztársaság a város és a falu dolgozóinak állama.”

Célszerűtlennek tartom az első helyre tenni (lásd a 2. bekezdést), hogy Románia felszabadítása a szovjet hadsereg által eredményezte a Román Népköztársaság megalakulását. E tekintetben szerencsésebb lenne a magyarországi alkotmánnyal, a lengyelországi alkotmánytervezettel kapcsolatos utat választani, és a bekezdést a következőképpen megfogalmazni:

“A Román Népköztársaság a román népnek a fasiszta diktatúra elleni győzedelmes harca eredményeképpen jött létre, mely harcban a Szovjetunió segítette, melynek győzedelmes hadserege elhozta Románia számára a felszabadulást a német fasizmus alól.

A román nép élén a munkásosztállyal a kommunista párt vezetésével felszámolta a kizsákmányoló osztályok hatalmát és népi-demokratikus országot hozott létre, amely teljes egészében megfelel Románia dolgozói és parasztjai érdekeinek és elvárásainak.”

II. fejezet. 1. “Társadalmi berendezkedés”

Az 1. cikkelyt a következő megfogalmazásban javaslom:

“A Román Népköztársaság – a város és a falu dolgozóinak népi-demokratikus állama.”

A 3. cikkely alapján megismétli a Bevezető rész 2. bekezdését.

Célszerűnek tartom innen kihagyni.

* *Forrás:* RGASPI, Fond 17, Opis 137, ügyszám 858, 31–34. lap. Eredeti. Újraközölve: Советский фактор в Восточной Европе 1944–1953. Т. 2. 1949–1953. Документы. [A szovjet tényező Kelet-Európában 1944–1953. II kötet. 1949–1953. Dokumentumok.] Москва, РОССПЭН, 2002. 243. sz. dokumentum, 632–635.

14. cikkely. “A Román Népköztársaság mind szélesebb körben valósítja meg a szocializmus elvét: mindenkitől képességei szerint, mindenkinek munkája szerint” megfogalmazás helyett: “A Román Népköztársaságban minden teljesebben megvalósul a szocializmus elve” stb.

III. Fejezet. 2. “Állami berendezkedés”

A 15. cikkely kimondja: “A Román Népköztársaság állami berendezkedése a népi demokrácia, ami a proletariátus diktatúrájának változata.”

Célszerű lenne ezt a cikkelyt kihagyni, mivel első része alapján véve megismétli a bevezetőben és az 1. cikkelyben leírtakat, a második részt pedig nem fogják megérteni a széles tömegek. A népi demokrácia többi államának alkotmányainak és a Szovjetunió alkotmányában nincs ilyen megfogalmazás.

16. cikkely, 2. pont megfogalmazása a következő legyen:

“2. biztosítani az ország termelőerőinek megszilárdítását és fejlesztését a szocialista iparosítás, a gazdasági, műszaki és kulturális lemaradás felszámolása és a mezőgazdaság fokozatos, a dolgozó parasztok teljes önkéntességén alapuló szocialista átalakítása révén.”

16. cikkely, 5. pont megfogalmazása a következő legyen:

“5. biztosítani a polgárok belbiztonságát, ártalmatlanná tenni és félreállítani a nép ellenségeit.”

A 16. cikkely 11. pontja második mondatát áttenni a bevezető részbe.

A második fejezet 18–20. cikkelyeiben a Magyar Autonóm Tartományról van szó. Ugyanakkor az 5. fejezet 57–58. cikkelyeiben ez a terület Székely tartomány néven szerepel. Egységes megnevezést kell alkalmazni.

IV. fejezet.

3. “A Román Népköztársaság legfelsőbb államhatalmi szervei”

A 22. cikkelyt a következőképpen megfogalmazni: “A Román Népköztársaságban a törvénykezés egyetlen szerve a Román Népköztársaság Nagy Nemzetgyűlése.”

A 33. cikkelyben a “letartóztatás” kifejezés helyett a “szabadságvesztés” kifejezést használni.

V. fejezet. 5. “Helyhatalmi szervek”

A tervezett 52. cikkelye kimondja, hogy a népi tanácsok a dolgozók által választott képviselőkből állnak, miközben a tervezet harmadik fejezetében (24. cikkely) az áll, hogy a Nagy Nemzetgyűlést a polgárok választják meg a választóközrzetekben, a 8. fejezetben pedig (93. cikkely) – a választá-

sok a Nagy Nemzetgyűlésbe és a népi tanácsokba általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján történik.

Az 52. cikkelyt a következőképpen lenne célszerű megfogalmazni: “A népi tanácsok képviselőkből állnak, akiket a polgárok a megyékben, járássokban, városokban, falvakban választottak meg...”

Az 55. cikkelyben “A népi tanácsok megszervezik a dolgozók aktív részvételét a társadalmi ügyek irányításában és a szocializmus építésében” helyett: “az állami és társadalmi ügyekben” stb.

VI fejezet. 7. “A polgárok alapvető jogai és kötelezettségei”

A 84. cikkely kimondja: “A Román Népköztársaság minden polgára szabadon megtarthatja a vallási ünnepeket és vallásos szokásokat, ha azok *nem ellentétesek az alkotmánnyal, nem veszélyeztetik a társadalmi biztonságot és a jó erkölcsöt*” – célszerű lenne kihagyni a kiemelt részt. A vallásgyakorlás szabadságát korlátozó megfogalmazást reakciós elemek az alkotmány elleni propaganda céljaira használhatják fel.

A 85. cikkelyben, amelyben az “utcai menetekről és demonstrációkról” van szó, az is hozzá van téve, hogy e célból biztosítják az utcákat a dolgozók és szervezeteik részére. Egyértelmű, tehát nem kell beleírni, hogy biztosítják az utcákat.

A. Visinszkij

Fordította Fedinec Csilla

Jegyzetek

¹ Visinszkij 1952. május 25-én továbbította ezeket az észrevételeket Grigorjának az SZK(b)P KB-ba.

² E dokumentum megjelenésének az volt az előzménye, hogy még 1951 közepén Gheorghiu-Dej Sztálinhoz fordult azzal a kérrrel, hogy adja meg a szükséges segítséget az alkotmánytervezet összeállításához, amihez Sztálin 1951. augusztus 4-én beleegyezését adta, közölte Bukaresttel, hogy amint a dokumentumot előkészíti a román fél, “a tervezeten folyó munkába elvtársaink bekapcsolódhatnak, észrevételeket tehetnek, és tanácsokat adhatnak”. (AP RF Fond 45, Opis 1, Ügyszám 362, 124. lap) A tervezet készítés vétele után az SZK(b)P KB Politikai Bizottságának 1952. június 12-i ülésén (88. számú jegyzőkönyv) megvizsgálták “A Román Munkáspárt KB kérését” (73. pont) és a következő határozatot hozták:

“73. – A Román Munkáspárt KB kérése.

A Román Munkáspárt KB (Gheorghiu-Dej elvtárs) kérésére tanácsokat adni a Román Népköztársaság alkotmánytervezetével kapcsolatban – megbízni Visinszkijt (összehívó), Szuszlovot, Grigorjánt és Gorsenyint, hogy tíz napos határidővel juttassák el a KB-hoz a javaslattervezetet, amelyet a Szovjetunió Külügyminisztériuma, a KB Külpolitikai Bizottsága és a Szovjetunió Igazságügyi Minisztériuma véleményének figyelembe vételével készítenek elő. (RGASPI, Fond 17, Opis 3. Ügyszám 1095, 17. lap)

1952. július 8-án a Politikai Bizottság megvizsgálta a “Gheorghiu-Dej kérdést” (88. sz. jegyzőkönyv, 260. pont) és a következő határozatot hozta:

“260. – A Gheorghiu-Dej kérdés.

Jóváhagyni az SZK(b)P KB mellékelt választtervezetét, ami Gheorghiu-Dej számára készült a Román Népköztársaság alkotmánytervezetével kapcsolatban.

Melléklet a PB 88. sz. jegyzőkönyvének 260. pontjához

A Román Munkáspárt Központi Bizottságának

Gheorghiu-Dej elvtársnak

Az Ön kérelmének megfelelően áttanulmányoztuk a Román Népköztársaság alkotmánytervezetét. Az alkotmánytervezetben, véleményünk szerint, megfelelően vannak tükrözve a Román Népköztársaság jelenlegi fejlődési szakasza gazdasági és politikai sajátosságai. Ugyanakkor az alkotmánytervezetben, ha Ön ezt elfogadhatónak tartja, célszerű lenne a következő változtatásokat eszközölni:

Bevezető rész.

Az első mondatot a következő formában lenne célszerű megfogalmazni:

“A Román Népköztársaság – a város és a falu dolgozóinak állama.”

1. fejezet. “Társadalmi berendezkedés”

Az alkotmánytervezetben nincs önálló cikkely, amely a földtulajdonlással foglalkozna. Célszerű lenne beiktatni egy önálló cikkelyt a következő megfogalmazásban:

“A Román Népköztársaságban a föld ezé, aki megműveli.”

Ez a megfogalmazás megtalálható Bulgária, Csehszlovákia, Albánia alkotmányában, és benne van Románia hatályos alkotmányában is.

2. fejezet. “Állami berendezkedés”

a) A 15. cikkelyt a következő formában lenne célszerű megfogalmazni.

“A Román Népköztársaság államformája a népi demokrácia, ami a dolgozók hatalmát jelenti.”

b) A 16. cikkely 5. pontja kimondja: “Biztosítani a polgárok belbiztonságát, ártalmatlanná tenni és megsemmisíteni a nép ellenségeit.”

Ezt a pontot jobb lenne a következő formában adni:

“Biztosítani a polgárok belbiztonságát, ártalmatlanná tenni és félreállítani a nép ellenségeit.”

c) Az alkotmány 18. cikkelyét a következőképpen kell megfogalmazni:

“18. cikkely. A Román Népköztársaság Magyar Autonóm Tartományát az a terület képezi, ahol tömb magyar és székely lakosság él, saját autonóm közigazgatási kormánnyal rendelkezik, amelyet az autonóm tartomány lakossága választ meg.”

5. fejezet. “Helyhatalmi szervek”

a) A tervezet 52. cikkelye kimondja, hogy a népi tanácsok a dolgozók által választott képviselőkből állnak, a 24. cikkely pedig kimondja, hogy a Nagy Nemzetgyűlést a Román Népköztársaság polgárai választják.

Célszerű lenne az alkotmánytervezet minden érintett helyén a következő kifejezést használni "Dolgozó polgárok".

b) Az 55. cikkelyben a "társadalmi események irányításában" helyett "az állami és társadalmi események irányításában", hasonlóképp a tervezet további részeiben.

7. fejezet. "A polgárok alapvető jogai és kötelességei"

"A Román Népköztársaság minden polgára szabadon megtarthatja a vallási ünnepeket és vallásos szokásokat, ha azok *nem ellentétesek az alkotmánnyal, nem veszélyeztetik a társadalmi biztonságot és a jó erkölcsöt*" – célszerű lenne kihagyni a kiemelt részt.

Ha benne maradna a szövegben ez a rész, a reakciós elemek felhasználhatnák annak állításában, hogy az alkotmány nem biztosítja a vallásos ünnepek és szokások szabadságát.

1952. július 8.

SZK(b)P KB

RGASPI, Fond 17, Opis 3, Ügyszám 1095, 59., 138–139. lap; Kelet-Európa az orosz levéltárak dokumentumaiban. 1944–1953. II kötet. 1949–1953. 769–771.